

YENİ BİR AVRUPA İÇİN PARİS ŞARTI

YENİ BİR DEMOKRASİ, BARIŞ VE BİRLİK ÇAĞI

21 Kasım 1990 tarihinde imzalanmıştır.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na (AGİK) katılan Devletlerin Devlet veya Hükümet Başkanları Toplantısı: Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Kanada, Kıbrıs, Çek ve Slovak Federal Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Holy See, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya-Avrupa Topluluğu, Lihtenştayn, Lüksemburg, Malta, Monako, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, San Marino, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Yugoslavya, Paris, 19-21 Kasım 1990

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na (AGİK) katılan devletlerin devlet veya hükümet başkanları olan bizler, derin değişikliklerin ve tarihi beklentilerin olduğu bir zamanda Paris'te toplandık Cepheleşme çağı ve Avrupa'nın bölünmüşlüğü sona ermiştir. İlişkilerimizin bundan böyle saygıya ve işbirliğine dayalı olacağını ilan ediyoruz.

Avrupa kendisini mazisinin kalıntılarından kurtarıyor. Kadınların ve erkeklerin cesareti, halkın irade gücü ve Helsinki Nihai Senedindeki fikirlerin gücü Avrupa'da yeni bir demokrasi, barış ve birlik çağı açmıştır.

Zamanımız, halklarımızın onlarca yıldır besledikleri umut ve beklentilerini gerçekleştirme zamanıdır. Bunlar, insan hakları ve temel özgürlüklere dayalı demokrasiye sarsılmaz bir bağlılık, ekonomik özgürlük ve sosyal adalet yoluyla elde edilecek refah ve tüm ülkelerimiz için eşit güvenlidir.

Nihai Senedin on ilkesi, geride bıraktığımız 15 yılda daha iyi ilişkilere götüren yolumuzu aydınlatmış gibi, bundan sonra da hırslı geleceğe doğru bize rehberlik edecektir. Uluslarımızın özlemlerine uygun bir şekilde yaşamasını sağlamak için şimdi başlayacağımız girişimlerin temelini tüm AGİK taahhütlerinin eksiksiz uygulanması temel alınmalıdır.

İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü

Uluslarımızın yegâne sistemi olarak demokrasiyi inşa edeceğini ve kuvvetlendireceğini taahhüt ediyoruz. Bu çabamızda aşağıdaki hususlara uyacağız.

İnsan Hakları ve temel özgürlüklere her insan doğuştan sahip olur, bunlardan feragat edilemez ve hukukun güvencesi altındadır. Bu hak ve özgürlükleri korumak ve geliştirmek devletin birincil sorumluluğudur. Bunlara saygı çok güçlü bir devlete karşı asli bir güvencedir. Bunların eksiksiz uygulanması özgürlük, adalet ve barışın temelidir. Demokratik yönetim, düzenli aralıklarla yapılan özgür ve adil seçimlerle ifadesini bulan halk iradesine dayalıdır. Demokrasinin temeli, insanın kişiliğine saygı ve hukukun üstünlüğüne dayalıdır. Demokrasi, ifade özgürlüğünün, toplumdaki bütün

kesimlere hoşgörü gösterilmesinin ve her birey için fırsat eşitliğinin en iyi güvencesidir.

Demokrasi, temsilci ve çoğulcu karakteri ile seçmene karşı sorumluluğu, resmi makamların hukuka uymasını ve adaletin tarafsız bir şekilde dağıtılmasını zorunlu kılar. Hiç kimse yasaların üstünde olamaz.

Her bireyin,

- *düşünce, vicdan, din ya da inanç özgürlüğüne,
- *İfade özgürlüğüne
- *dernek kurma ve huzuru bozmayan şekilde toplanma özgürlüğüne
- *seyahat özgürlüğüne hakkı olduğunu,

Hiç kimsenin,

- * hiç kimsenin keyfi olarak gözaltına alınamayacağını ya da tutuklanamayacağını,
- * İşkence ya da diğer zalimce insan onurunu zedeleyici ya da insanı alçaltan bir muamele ya da cezaya tabi tutulamayacağını

Herkesin,

- *haklarını bilmeye ve kullanmaya,
- *hür ve adil seçimlere katılmaya,
- * bir suçla itham edildiği zaman adil ve açık bir şekilde yargılanmaya,
- * tek başına ya da birlikte mal ve mülk edinmeye ve bireysel girişimlerde bulunmaya,
- * ekonomik, toplumsal ve kültürel haklardan yararlanmaya hakkı olduğunu hiçbir ayırım yapmaksızın teyit ederiz.

Bir ulus içindeki azınlıkların etnik, kültürel, dilsel ve dini kimliklerinin korunacağını ve azınlıklara mensup kişilerin hiçbir ayırım yapılmaksızın kanun nezdinde tam bir eşitlik içinde bu kimliği özgürce ifade etmek, korumak ve geliştirmek hakkına sahip olduklarını teyit ederiz.

Hakların herhangi bir şekilde ihlali karşısında herkesin ulusal ya da uluslar arası her türlü etkin çarelere başvurabilmesi temin edilecektir.

Bu ilkelere tam saygı, yeni Avrupa'yı üzerine inşa etmeye çalışacağımız temeli oluşturmaktadır. Demokratik kazançları geri çevrilemez kılmak amacıyla devletlerimiz birbirleriyle işbirliği yapacak ve birbirlerini destekleyeceklerdir.

Ekonomik Özgürlük ve Sorumluluk

Ekonomik özgürlük, toplumsal adalet ve çevresel sorumluluk, refah için vazgeçilmezdir. Bireyin demokrasi içinde icra ettiği ve hukukun üstünlüğü ile korunan özgür iradesi, verimli bir ekonomik ve toplumsal kalkınma için gerekli temeli oluşturur. Bizler, insan onuruna saygılı ve onu ayakta tutan ekonomik faaliyeti teşvik edeceğiz.

Devamlı ekonomik büyüme, refah, toplumsal adalet, artan istihdam ve ekonomik kaynaklarının verimli kullanılmasına yönelik piyasa ekonomilerini geliştirme amacımız

için 6zg6rl6k ve siyasi o6lculuk gerekli unsurlardır. Pazar ekonomisine geçiş için çabalayan 6lkelerin pazar ekonomisine geçmekte g6sterecekleri başarı, 6nemlidir ve hepimizin yararınadır. Bu, ortak amacımız olan daha y6ksek d6zeyde bir refahı paylaşmamızı m6mk6n kılacaktır. Bu amaçla işbirliği yapacağız.

Çevrenin korunması t6m uluslarımızın paylaştığı bir sorumluluktur. Bu alandaki ulusal ve b6lgesel çabaları desteklerken, daha geniş kapsamda ortak hareket etme ihtiyaını dikkate almalıyız.

Taraf Devletler Arasında Dostane İlişkiler

Avrupa’da yeni bir ağ açılırken, Avrupa Devletleri, ABD ve Kanada arasında dostane ilişkileri ve işbirliğini geliştirmekte ve halklarımız arasında dostluğu teşvik etmekte kararlıyız.

Avrupa’da demokrasi, barış ve birliği devam ettirmek ve geliştirmek için Helsinki Nihai Senedi’nin 10 ilkesine uyacağımızı ciddiyle taahh6t ederiz. On ilkenin geçerliliğinin devam ettiğini ve bu ilkelerin uygulanmasındaki kararlılığımızı teyit ederiz. T6m ilkeler, her biri diğerleri dikkate alınmak suretiyle yorumlanarak, kayıtsız şartsız aynı derecede uygulanır. Bu ilkeler ilişkilerimizin temelini oluşturur.

Birleşmiş Milletler Yasası uyarınca, 6stlendiğimiz y6k6ml6l6klerimiz ve Helsinki Nihai Senedi taahh6tlerine uygun olarak, herhangi bir devletin toprak b6t6nl6ėine veya siyasi bağımsızlığına karşı kuvvet kullanmak ya da kuvvet kullanma tehdidinde bulunmaktan ya da bu belgelerdeki ilke ve amaçlar ile bağdaşmayan diğer herhangi bir şekilde davranmaktan sakındığımıza dair kararlılığımızı yineleriz. Birleşmiş Milletler Yasası y6k6ml6l6klerine uymamanın uluslar arası hukukun ihlalini teşkil ettiğini hatırlatırız.

Uyuşmazlıkları barışçıl yollarla çözme taahh6d6m6z6 tekrar teyit ederiz. Taraf devletler arasındaki anlaşmazlıkların 6nlenmesi ve 6z6m6 için mekanizmalar geliştirme kararındayız.

Avrupa’nın b6l6nm6řl6ė6n6n sona ermesi ile birlikte, g6venlik alanındaki ilişkilerimize, her birimizin bu alandaki tercih 6zg6rl6ė6ne tam anlamıyla saygı g6stererek yeni bir nitelik kazandırmaya çalışacağız. G6venlik b6l6nemmez ve taraf devletlerin her birinin g6venliği diğer taraf devletlerin g6venliğine ayrılmaz bir şekilde bağlıdır. Dolayısıyla, aramızda g6ven ve g6venliği g6lendirmek ve silahsızlanmayı ve silahların kontrol6n6 gerçekleştirmek için işbirliği yapacağımızı taahh6t ederiz.

Yirmi-İki Devletin ilişkilerini iyileştirmek için yaptıkları Ortak Deklarasyondan memnuniyet duyuyoruz.

İlişkilerimiz, demokratik değerlere, insan haklarına ve temel 6zg6rl6klere bağlılık 6zerine kurulacaktır. Devletlerimiz arasında barış ve g6venliğin g6lendirilmesi için demokrasinin gelişmesi, insan haklarına saygı ve bu hakların etkin kullanımının vazgeçilmez olduğu inancındayız. Hakların eşit haklara sahip olduğunu ve halkların Birleşmiş Milletler Yasasına ve devletlerin toprak b6t6nl6ėine ilişkin olanlar d6hil, kendi kaderlerini tayin etmeye hakları olduğunu tekrar teyit ederiz. Ekonomik, sosyal, k6lt6rel, çevresel ve insancıl sorunları 6zmek için siyasi danışmaları artırmaya ve

işbirliğini genişletmeye kararlıyız. Bu ortak kararımız ve artan karşılıklı bağımlılığımız, on yılların yarattığı güvensizliğin üstesinden gelinmesine, istikrarın arttırılmasına ve birleşik bir Avrupa inşasına yardımcı olacaktır. Bizler Avrupa'nın diğer ülkeler ile diyaloga ve işbirliğine açık ve mübadeleden yana ve geleceğin tehditlerine ortak cevaplar bulma arayışında olan bir barış kaynağı olmasını istiyoruz.

Güvenlik

Aramızdaki dostane ilişkiler demokrasinin güçlenmesinden ve güvenliğin arttırılmasından fayda sağlayacaktır.

Yirmi iki taraf devlet arasında silahlı kuvvetlerin indirimine gidilmesini sağlayacak Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşmasının (AKKA) imzalanmasını memnuniyetle karşılıyor. Taraf devletler arasında şeffaflığı ve güvenliği artırıcı önlemlerin kabulünü onaylıyoruz. Bunlar Avrupa'da güvenliğin ve istikrarın arttırılması yönünde önemli adımlardır.

AGİK sürecinde güvenliğe ve işbirliğine getirilen yeni yaklaşımların yanı sıra Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşmasının sonucu olarak, silahlı kuvvetlerde şimdiye değin görülmemiş ölçülerde indirimle gidilmesi, Avrupa'da güvenliğin yeni bir anlam kazanmasına ve ilişkilerimize yeni bir boyut getirilmesine yol açacaktır. Bu bağlamda devletlerin kendi güvenlik düzenlemelerini seçme özgürlüklerini bütünüyle tanıyoruz.

Birlik

Özgür Avrupa yeni bir başlangıç istiyor. Biz halklarımızı bu büyük çabaya katılmaya davet ediyoruz.

12 Eylül 1990 tarihinde Almanya hakkında Moskova'da imzalanan Nihai Çözüm Anlaşmasını ve Alman halkının AGİK Nihai Senedi ilkelerine uygun olarak ve komşuları ile tam bir uyum içinde bir devlet olarak birleşmiş olmasını gönülden memnuniyetle karşılıyor. Almanya ulusal birliğinin kurulması, istikrar, barış ve işbirliği hususunda sorumluluğunun bilincinde olan birleşik, demokratik bir Avrupa'da adil ve kalıcı bir barış düzenine önemli bir katkıdır. Kuzey Amerika ve Avrupa Devletleri'nin katılımı AGİK'in temel bir özelliğidir. Geçmiş başarıların altında bu katılım vardır ve AGİK sürecinin geleceği için esastır. Paylaşılan değerlere sürekli bir bağlılık ve ortak mirasımız bizi bir araya getiren bağlardır. Uluslarımızın çeşitliliğiyle, her alanda işbirliğinin genişletilmesi taahhüdümüzde her birlikteyiz. Karşılaştığımız tehditler sadece ortak eylem, işbirliği ve dayanışma ile ortadan kaldırılabılır.

AGİK ve Dünya

Uluslarımızın kaderi diğer tüm ulusların kaderine bağlıdır. Birleşmiş Milletleri ve onun uluslar arası barış güvenlik ve adaleti geliştirmedeki rolünün güçlendirilmesini tümüyle destekliyoruz. Birleşmiş Milletler Yasası ilke ve amaçlarına bağlılığımızı tekrar teyit ederiz ve bu ilkelerin tüm ihlallerini kınarız.

Birleşmiş Milletlerin dünyadaki artan rolünü ve devletlerimiz arasındaki ilişkilerin iyileşmesiyle beslenen artan etkinliğini memnuniyetle kabul ediyoruz.

Dünyanın büyük bir kısmının büyük ihtiyaçlar içinde olduğunun bilincinde olarak bütün diğer ülkeler ile dayanışma sözü veriyoruz. Bu sebeple, bugün Paris'ten tüm

uluslara çağrıda bulunuyoruz. Temel insani değerleri korumak ve yüceltmek için ortak çaba içerisinde tüm devletler ile bir araya gelmeye hazırız.

Gelecek için Rehber İlkeler

Tüm AGİK ilke ve hükümlerinin eksiksiz uygulanması için taahhüdümüzden yola çıkarak, halklarımızın ihtiyaç ve özlemlerini karşılamak üzere işbirliğimizin dengeli ve kapsamlı bir şekilde gelişmesine yeni bir ivme kazandırmak hususunda azimliyiz.

İnsani Boyut

İnsan haklarına ve temel özgürlüklere olan saygımızın vazgeçilmez olduğunu beyan ederiz. Agik'in insani boyutuna ilişkin hükümlerini eksiksiz uygulayacağız ve geliştireceğiz.

İnsani Boyut Konferansı'nın Kopenhag Toplantısı Belgesi'nden yola çıkarak, demokratik kurumları güçlendirmek ve hukukun üstünlüğü ilkesinin uygulanmasını geliştirmek için işbirliği yapacağız. Bu amaçla, 4-15 Kasım 1991 tarihleri arasında Oslo'da bir uzmanlar semineri toplamaya karar verdik. Ulusal azınlıkların uluslarımızın yaşamına dâhil edilmesini geliştirmedeki kararlılığımız sonucu azınlıkların durumunun geliştirilmesini sağlayacağız. Barış, adalet, istikrar ve demokrasinin yanı sıra halklarımız arasındaki dostane ilişkilerin, ulusal azınlıkların kültürel, etnik, dilsel ve dini kimliklerinin korunmasını ve bu kimliğin geliştirilmesi için uygun koşulların yaratılması gerektirdiğine olan derin inancımızı tekrar teyit ederiz. Ulusal azınlıklara ilişkin sorunların sadece demokratik siyasi çerçevede çözüme kavuşturulabileceğini beyan ederiz. Ayrıca ulusal azınlık mensubu kişilerin haklarına evrensel insan haklarının bir parçası olarak saygı gösterilmesi gerektiğini kabul ederiz. Azınlıklar konusunda daha sıkı işbirliği yapmak ve onları daha iyi korumak ihtiyacının bilincinde olarak, 1-19 Temmuz 1991 tarihleri arasında Cenevre'de ulusal azınlıklar hususunda bir uzmanlar toplantısı düzenlemeye karar verdik.

Her çeşit ırkçı ve etnik nefret, Yahudi aleyhtarlığı, yabancı düşmanlığı ve her kim olursa olsun insanlara farklı davranılmasına ve dini ve ideolojik nedenlerle insanlara eziyet edilmesine karşı mücadele etme konusundaki kararlılığımızı belirtmek isteriz. AGİK taahhütlerimize uygun olarak, seyahat özgürlüğünün, vatandaşlarımız arasındaki temasların, bilgi ve düşüncelerin özgürce akışının özgür toplumlar ve kültürlerin devamı ve gelişimi için gerekli olduğunu vurgularız. Devletlerimiz arasında gelişen turizmi ve ziyaretleri memnuniyetle karşılıyoruz. İnsani boyut mekanizması yararlı olduğunu kanıtlamıştır ve bizler yeni yöntemler ile onu geliştirmeye kararlıyız. Bu mekanizma çerçevesinde ortaya atılabilecek insan hakları sorunlarında deneyimli uzmanlar ve sekin şahsiyetler arasından bir meslektaşımızın hizmetlerinden yararlanılabilir. Bu mekanizma bağlamında, kişilerin haklarının korunmasına katılımlarını sağlayacağız. Bu sebeple, bu konudaki taahhütlerimizi özellikle İnsani Boyut Konferansı Moskova Toplantısı'nda, devletlerimizin taraf oldukları uluslara arası anlaşmalardan doğan yükümlülükleri daha da genişletmeyi taahhüt ediyoruz.

Avrupa Konseyi'nin insan haklarına, demokrasi ilkelerine, hukukun üstünlüğünün ve kültürel işbirliğinin gelişmesine yaptığı önemli katkıyı kabul ediyoruz. Bazı katılımcı devletlerin Avrupa Konseyi'ne ve onun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne katılmak için harekete geçmiş olmalarını memnuniyetle karşılıyoruz. Ayrıca Avrupa

Konseyi'nin deneyimlerini AGİK'e sunmaya hazır oluşunu da memnuniyetle karşılıyoruz.

Güvenlik

Avrupa'da değişen siyasi ve askeri çevre, askeri güvenlik alanında ortak çabalar için yeni fırsatlar yaratmaktadır. Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması ile Güven Ve Güvenlik Artırıcı Önlemler (GGAÖ) hususundaki görüşmeler ile elde edilen önemli başarılar üzerine çalışmaları sürdüreceğiz. Güven ve Güvenlik Arttırıcı Önlemler Görüşmelerini aynı görev gereğince sürdürmeyi ve 1992'de Helsinki'de toplanacak olan AGİK izleme toplantısına kadar bitirmeyi taahhüt ediyoruz. Aynı şekilde katılan ilgili devletlerin Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Görüşmelerine aynı görev anlayışı ile sürdürmek ve bu görüşmelerin en geç Helsinki İzleme Toplantısı'nda sonuçlandırmaya çalışmak yolundaki kararını da memnuniyetle karşılıyoruz. Ulusal bir hazırlık döneminin ardından, tüm taraf devletler arasında güvenlik alanında daha kapsamlı bir işbirliği oluşturulması ve Helsinki İzleme Toplantısını takiben 1992 yılına kadar bütün taraf devletlere açık yeni silahsızlanma ve güven ve güvenlik arttırıcı önlemler görüşmelerine başlanmasına yönelik 34 taraf devlet arasında görüşmelerde ve danışmalarda bulunulmasını bekliyoruz.

Kimyasal silahların etkin olarak denetlenmesi, küresel ve kapsamlı olarak yasaklayacak bir sözleşmenin en kısa zamanda akdedilmesini istiyor ve bu sözleşmenin ilk imzacıları olmayı düşünüyoruz.

Açık Semalar (Open Skies) girişiminin önemini tekrar teyit ediyor ve bu görüşmelerin mümkün olan en kısa sürede başarılı bir şekilde sonuçlanmasını istiyoruz. Avrupa'da çatışma tehdidi azalmasına rağmen, diğer tehlikeler toplumlarımızın istikrarını tehdit etmektedir. Bizler, taraf devletlerin bağımsızlığını, egemen eşitliğini ya da toprak bütünlüğünü ihlal eden faaliyetlere karşı demokratik grupları savunmak hususunda işbirliği yapmakta kararlıyız. Bu faaliyetler, dış baskı, zora başvurma ve yıkıcılık gibi yasa dışı faaliyetlerdir. Her türlü terörist eylemleri, yöntemleri ve uygulamaları açıkça suç olarak kınıyor ve bunların ikili ve çok taraflı işbirliği ile ortadan kaldırılması için kararlılığımızı ifade ediyoruz. Bizler ayrıca uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele için ortak hareket edeceğiz.

Uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözümü, devletlerin kuvvet kullanmaktan ve kuvvet kullanma tehdidinde bulunmaktan sakınma yükümlülüklerinin önemli bir tamamlayıcısıdır. Her ikisi de uluslar arası barış ve güvenliğin devam ettirilmesi ve sağlamlaştırılması için temel unsurlardır. Bunun bilincinde olarak çıkabilecek olası uyuşmazlıkların uluslar arası hukuka uygun olarak barışçıl yollarla çözmeye yönelik yöntemleri aramayı taahhüt ediyoruz. Uyuşmazlıkları barışçıl yollarla çözmek hususunda Valetta'da yapılacak toplantıdan azami ölçüde yararlanılması gerektiğinin altını çiziyoruz. Dışişleri Bakanlar Konseyi Valetta Toplantısı raporunu dikkate alacaklardır.

Ekonomik İşbirliği

Pazar ekonomisine dayalı ekonomik işbirliğinin ilişkilerimizin temel bir ögesi olduğunu ve bunun huzurlu ve birleşik bir Avrupa'nın kurulmasına katkısı olacağını altını çiziyoruz. Ekonomik İşbirliği Bonn Konferansı Belgesi'nde de ifade edildiği üzere,

demokratik kurumlar ve ekonomik özgürlük ekonomik ve sosyal gelişmeye yardımcı olur.

Ekonomi, bilim ve teknoloji alanlarındaki işbirliğinin bugün AGİK'in temel direği haline geldiğinin altını çiziyoruz. Taraf devletler bu alandaki gelişmeleri periyodik olarak gözden geçirmeli ve bu alanlarda yeni atılımlar gerçekleştirmelidirler.

Ekonomik işbirliğimizin genişletilmesi, hür girişimin teşvik edilmesi, ticaretin GATT (Ticaret ve Tarifeler hususunda Genel Anlaşma) kurallarına göre arttırılması ve çeşitlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Sosyal adalet ile sosyal gelişmeyi sağlayacağız ve halklarımızın refahını arttıracacağız. Bu bağlamda işsizlik sorununa yönelik etkin politikaların önemini kabul ediyoruz.

24 ülke grubu tarafından da taahhüt edildiği üzere, Pazar ekonomisine geçmeye ve ekonomik ve toplumsal büyümenin temelini oluşturmaya çalışan demokratik ülkeleri desteklemeye devam etme ihtiyacını tekrar teyit ederiz. Bu ülkelerin uluslar arası ekonomik ve mali sistemle daha fazla bütünleşmeleri, bu bütünleşmenin yararları kadar sorumluluklarını da kabul etmeleri gerektiğini de vurguluyoruz.

AGİK süreci içerisinde ekonomik işbirliğine daha fazla önem verilirken, kalkınmakta olan katılımcı devletlerin çıkarlarının dikkate alınması gerektiğine inanıyoruz.

İnsan hakları ve temel özgürlüklere karşı saygı ve bunların geliştirilmesi ile bilimsel ilerleme arasındaki bağı hatırlatırız. Bilim ve teknoloji alanlarındaki işbirliği, ekonomik ve sosyal kalkınmamızda önemli rol oynayacaktır. Dolayısıyla, katılan devletler arasındaki var olan teknolojik mesafenin kapatılması için bu alandaki işbirliği, bilimsel ve teknolojik bilgilerin daha büyük ölçüde paylaşılması yönünde gelişmelidir. Bizler, insan potansiyelini ve özgür girişim ruhunu geliştirmek için katılan devletleri teşvik ederiz. Ekonomik ve sosyal kalkınma için enerji, nakliye ve turizm alanlarında devletlerimiz arasındaki işbirliğine gerekli ivmeyi vermekte kararlıyız.. Enerji kaynaklarını, çevreyi de dikkate alarak ekonomik ve rasyonel bir şekilde geliştirmek ve en iyi koşulları yaratmak üzere atılacak adımları memnuniyetle karşılıyoruz.

Avrupa Topluluğu'nun, Avrupa'nın siyasal ve ekonomik kalkınmasındaki önemli rolünü kabul ediyoruz. BM, Avrupa Komisyonu, Bretton Woods Kurumları, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) Uluslararası Ticaret Odası gibi uluslar arası ekonomik örgütlerin de Avrupa İmar ve Kalkınma Bankasının kurulmasıyla güçlenecek olan ekonomik işbirliğinin daha da geliştirilmesinde önemli görevleri olacaktır. Hedeflerimize ulaşmak için bu örgütlerin faaliyetlerini etkin bir şekilde koordine etme gerekliliğini ve devletlerimizin bu faaliyetlere katılması için yöntemler bulma ihtiyacını vurguluyoruz.

Çevre

Çevre sorunlarının ivedilikle çözülmesi gereğini ve bu alanda bireysel ve birlikte çaba gösterilmesinin önemini kabul ediyoruz. Hava, su, toprakta tekrar sağlam bir çevre dengesi kurup sürdürmek için çevremizi koruma ve iyileştirme yönündeki çabalarımızı yoğunlaştırmayı taahhüt ediyoruz. Bu amaçla, çevreye ilişkin ortak yükümlülükler ve hedeflerin belirlenmesinde AGİK sürecinden azami ölçüde yararlanmaya ve böylelikle

Sofya Çevre Koruma Toplantısı Raporu'nda öngörülen faaliyetleri sürdürmekte kararlıyız.

Çevrenin iyileştirilmesinde bireylere ve kamuya girişim olanakları sağlayacak iyi bilgilendirilmiş bir toplumun rolünün altını çiziyoruz. Bu amaçla, politikaların, projelerin ve programların çevresel öneminin bildirilmesinin yanı sıra, çevre konusunda kamu bilincinin ve eğitiminin artırılmasını taahhüt ediyoruz.

Gerekli önlemleri almak üzere kendi imkânları yetersiz olan ülkeleri destekleme ihtiyacını dikkate alarak, temiz ve düşük atıklı teknoloji yaratmaya öncelik veriyoruz.

Çevre politikalarının etkin olarak uygulanmasını sağlamak için bu politikaların gerekli yasal önlemler ve idari yapılar ile desteklenmesi gereğinin altını çiziyoruz.

Mevcut taahhütlere uyulmasının sistemli bir şekilde değerlendirilmesini ve çevrenin durumunu ve potansiyel çevresel tehlikeler hususunda uyarı ve bilgi alışverişi açısından daha kapsamlı taahhütlerin ortaya konmasını öngören yeni önlemlere ihtiyaç duyulduğunu vurguluyoruz. Avrupa Çevre Teşkilatı'nın (EEA) kurulmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Çevrenin korunması ile ilgili çalışmalarda bulunan BM Çevre Programı (UNEP), BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (ECE/UN), OECD gibi mevcut uluslar arası kuruluşlardaki işlevsel faaliyetleri, sorun yönelimli çalışmaları ve politikaların gözden geçirilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Bu kuruluşların işbirliği ve etkin eşgüdüm içerisinde olmaları ihtiyacını vurguluyoruz.

Kültür

Kıtanın bölünmüşlüğü'nün ortadan kaldırılmasında, ortak Avrupa kültürümüzün ve paylaştığımız değerlerin önemli katkısını kabul ediyoruz. Dolayısıyla, yaratıcı özgürlüğe tüm zenginliği ve çeşitliliği ile kültürel ve manevi mirasımızın korunması ve geliştirilmesine olan bağlılığımızı vurguluyoruz.

Avrupa'da meydana gelen son değişiklikler karşısında, Crascow Sempozyumu'nun artan önemini vurguluyor ve kültür alanında daha fazla işbirliğinin ana hatlarını mütalaa etmesini bekliyoruz. Avrupa Konseyi'ni bu Sempozyum'a katkıda bulunmaya davet ediyoruz.

Halklarımız arasında daha yakın ilişkiler kurulması için katılan devletlerin birbirlerinin kentlerinde kültür merkezleri açmalarını, işitse görsel alanda daha fazla işbirliği ve müzik, tiyatro, edebiyat ve sanat alanında daha fazla etkileşim olmasını destekliyoruz.

Özellikle gençler arasında kültürel değişimler, eğitimin tüm dallarında işbirliği, daha açık olarak diğer devletlerin dillerinde eğitim ve öğretim yolları ile insanların birbirlerini daha iyi anlamasını geliştirmek üzere ulusal politikalarımızda özel çaba harcamakta kararlıyız. Bu eylemin ilk sonuçlarını 1992 Helsinki İzleme Toplantısı'nda incelemeyi düşünüyoruz.

Göçmen İşçiler

Göçmen işçilerin ve ev sahibi ülkelerde yasal olarak ikamet eden ailelerin sorunlarının ekonomik, kültürel ve sosyal yönleri olduğu kadar insani boyutu olduğunu da kabul ediyoruz. İlgili uluslar arası yükümlülüklerin uygulanması ve haklarının korunması ve geliştirilmesi konusu ortak ilgi alanımız olduğunu yeniden teyit ediyoruz.

Akdeniz

Avrupa'da meydana gelen köklü siyasi değişikliklerin, Akdeniz Bölgesi içinde olumlu etkide bulunacağını düşünüyoruz. Bu yüzden, Avrupa'da istikrarın önemli bir unsuru olarak Akdeniz'de güvenlik ve işbirliğini kuvvetlendirmeye yönelik çabalarımızı sürdüreceğiz. Sonuçlarını desteklediğimiz Akdeniz'e ilişkin Palam de Mallorca Toplantı Raporunu memnuniyetle karşılıyoruz.

Bölgede süren gerilimler hususundaki kaygımızı belirtiyor ve sorunlara Nihai senedin ilkelerine saygılı olarak, barışçıl yollarda adil, yaşama geçirilebilir ve kalıcı çözümler bulmak için çabalarımızı arttırmakta olan kararlılığımızı yineleriz.

AGİK'e katılmayan Akdeniz devletleri ile olan ilişkilerimizi uyumlu bir şekilde geliştirmek ve çeşitlendirmek amacıyla olumlu koşullar yaratmak istiyoruz. Ekonomik ve sosyal kalkınmayı geliştirmek ve böylelikle bölgede istikrarı artırmak amacıyla bu devletler ile daha fazla işbirliği yapılacaktır. Bu amaçla, bu ülkeler ile birlikte Avrupa ile Akdenizli komşular arasındaki refah farkını azaltmaya çalışacağız.

Sivil Toplum Örgütleri

Sivil toplum örgütlerinin, dini ve diğer gruplar ile bireylerin AGİK hedeflerinin gerçekleşmesinde oynadıkları önemli rolü hatırlatıyoruz ve AGİK taahhütlerinin katılan devletler tarafından yerine getirilmesine yönelik faaliyetlerini daha da kolaylaştırmaya devam edeceğiz. Bu örgütler, gruplar ve bireyler önemli görevlerini yerine getirebilmek için, AGİK'in faaliyetlerine ve yeni yapılarına uygun bir şekilde katılmalıdırlar.

AGİK SÜRECİNİN YENİ YAPILARI VE KURUMLARI

İnsan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğüne saygıyı pekiştirmek, barışı kuvvetlendirmek ve Avrupa'da birliği sağlamak için gösterdiğimiz ortak çabalar, yeni nitelikte bir siyasi diyalog, işbirliği ve AGİK yapılarının geliştirilmesini gerektirmektedir.

Gelecekteki ilişkilerimize şekil vermek için, her düzeydeki danışmalarımızın yoğunlaştırılması birincil öneme sahiptir. Bunun için aşağıdaki hususları kararlaştırıyoruz:

- Biz, devlet ya da hükümet başkanları, bir dahaki sefere Helsinki'de 1992 AGİK İzleme Toplantısı ile bir araya geleceğiz. Sonrasında, müteakip izleme toplantılarında karşılaşacağız.
- Dışişleri Bakanlarımız, Konsey olarak, en az yılda bir kes düzenli olarak toplanacaklardır. Bu toplantılar AGİK süreci içerisindeki siyasi danışmalar için

merkezi bir forum sağlayacaktır. Konsey AGİK'e ilişkin sorunları görüşecek ve uygun kararları alacaktır.

- Konseyin ilk toplantısı Berlin'de yapılacaktır.
- Üst Düzey Memurlar Komitesi, Konsey toplantılarını hazırlayacak ve kararlarını yürütecektir. Komite güncel sorunları inceleyecek, Konseye tavsiyede bulunmak dahil uygun kararları alacaktır.
- Acil sorunları tartışmak üzere, taraf devletlerin temsilcilerinin katılacakları toplantılar düzenlenmesi kararlaştırılabilir.
- Konsey, acil durumlarda Üst Düzey Memurlar Komitesi'nin toplanması için kurallar geliştirilmesini inceleyecektir.
- Taraf devletler tarafından diğer bakanların da toplantılar düzenlemesine karar verilebilir.
- Bu görüşmelere idari destek sağlamak için Parg'da bir sekreterlik kuruyoruz.
- Taraf devletlere gelişmeleri görmek, yükümlülüklerin uygulanmasını gözden geçirmek ve AGİK sürecinde öngörülen yeni girişimleri görüşme olanağı vermek için, taraf devletlerin izleme toplantıları iki yılda bir yapılacaktır.
- Uyuşmazlık risklerini azaltmakta Konseye yardımcı olmak için Viyana'da bir Uyuşmazlıkları Önleme Merkezi kurmaya karar veriyoruz.
- Katılan devletler içinde seçimlere ilişkin temasları ve bilgi alışverişini kolaylaştırmak üzere Varşuva'da bir Hür Seçimler Bürosu kurmaya karar veriyoruz.
- Parlamenterlerin AGİK sürecinde oynayabilecekleri önemli rolü kabul ederek, tüm katılan devletlerden gelecek parlamento üyelerinin oluşturacağı bir AGİK Parlamenterler Meclisi kurulmak suretiyle parlamentoların AGİK'e daha fazla katılımlarını diliyoruz. Bunun için bu alanda var olan bilgiden ve yapılmış işlerden yararlanarak böyle bir AGİK Parlamenter Meclisi'nin hangi alanlarda faaliyet göstereceğini, çalışma yöntemlerini ve iç tüzüğünü görüşmek üzere parlamenter düzeyde temaslar yapılmasını ısrarla öneriyoruz.
- Dışişleri Bakanlarımızdan bu konuyu Konsey'in yapacağı ilk toplantıda incelemelerini istiyoruz.

Yeni bir Avrupa için Paris Şartı'nın içerdiği bazı hükümlere ilişkin usul ve teşkilat düzenlemeler, Paris şart ile beraber kabul edilen Tamamlayıcı Belge'de belirtilmiştir.

İşbu belgenin ve Tamamlayıcı Belge'nin içerdiği kararların uygulanmasını sağlamak için gerekebilecek ek tedbirlerin alınması ve Avrupa'da güvenlik ve işbirliğinin güçlendirilmesi için gösterilecek yeni çabaların tasarlanması için Konsey'i görevlendiriyoruz.

Konsey, Tamamlayıcı belge'de uygun gördüğü değişiklikleri yapabilir.

İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça ve İspanyolca dillerinde hazırlanan Yeni bir Avrupa için Paris Şartı'nın özgün hali Fransa Cumhuriyeti Hükümetine teslim edilecek ve o da arşivlerinde saklayacaktır. Katılan devletlerin her biri Fransa Cumhuriyeti Hükümetinden Paris Şartı'nın onaylı bir örneğini alacaktır.

Paris Şartı'nın metni katılan devletlerin her birinde yayımlanacak ve devlet onu olabildiğince geniş çevreye yayacak ve tanıttacaktır.

Fransa Cumhuriyeti Hükümetinden, BM Anayasasının 102. maddesine göre tescili gerekli olmayan Yeni bir Avrupa için Paris Şartı metnini BM'nin resmi bir belgesi olarak kuruluşun tüm üyelerine dağıtılmak üzere BM Genel Sekreterliği'ne iletmesi rica olunur.

Biz, katılan devletlerin aşağıda imzası bulunan Yüksek Temsilcileri, Zirve toplantısı'nın sonuçlarına attettiğimiz yüksek siyasi önemi bilerek ve kabul ettiğimiz hükümlere uygun hareket etme kararlılığımızı ilan ederek imzalarımızı attık.

21 Kasım 1990 tarihinde imzalanmıştır.

FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ
Helmut KOHL
Başbakan

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ
George BUSH
Amerika Birleşik Devletleri Başkanı

AVUSTURYA CUMHURİYETİ
Franz VRANITZKY
Başbakan

BELÇİKA KRALLIĞI
Wilfried MARTENS
Başbakan

BULGARİSTAN CUMHURİYETİ
Jelyu JELEV
Cumhurbaşkanı

KANADA
Martin Brian MULRONEY
Başbakan

KIBRIS CUMHURİYETİ
George VASSILIOU
Cumhurbaşkanı

DANİMARKA KRALLIĞI
Poul SCHLUTER
Başbakan

İSPANYA KRALLIĞI
Felipe GONZALEZ MARQUEZ
Başbakan

FİNLANDİYA CUMHURİYETİ
Maumo KOIVISTO
Cumhurbaşkanı

FRANSIZ CUMHURİYETİ
Francois MITTERRAND
Cumhurbaşkanı

BÜYÜK BRİTANYA VE KUZEY İRLENDA BİRLEŞİK KRALLIĞI
Rt. Hon. Margaret THATCHER, F.R.S.,M.P.
Başbakan, Birinci Hazine Lordu ve Sivil Hizmet Başkanı.

HELENİK CUMHURİYETİ
Constantin MITSOTAKIS
Başbakan

MACARİSTAN CUMHURİYETİ
Jozsef ANTALL
Başbakan

İRLANDA
Charles J.HAUGHEY,T.D
Başbakan

İZLANDA CUMHURİYETİ
Steingrimur HERMANNSSON
Başbakan

İTALYA CUMHURİYETİ
Giulio ANDREOTTI
İtalya Cumhuriyeti Bakanlar Konseyi ve
Avrupa Toplulukları Konseyi Başkanı
Başkanı

AVRUPA TOPLULUKLARI
Jacques DELORS

Avrupa Toplulukları Komisyon

LİHTENŞTAYN PRENSLİĞİ
Hans BRUNHART
Hükümet Başkanı

LÜKSEMBURG
Jacques SANTER
Başbakan

MALTA
Edward FENECH ADAMI
Başbakan

MONAKA PRENSLİĞİ
Jean AUSSEIL

VEKİL (DEVLET BAKANİ)

NORVEÇ KRALLIĞI
Gro Harlem BRUNDTLAND
Başbakan

HOLLANDA KRALLIĞI
Ruud F.M.LUBBERS
Başbakan

POLONYA CUMHURİYETİ
Tradeusz MAZAWIECKI
Bakanlar Konseyi Başkanı

PORTEKİZ CUMHURİYETİ
Anibal CAVACO SILVA
Başbakan

ROMANYA
Ion ILIESCU
Cumhurbaşkanı

SAN MARINO CUMHURİYETİ
Gabriele GATTI
Dış ve Siyasi İlişkiler Sekreteri

HOLY SEE
Son Eminence
Le Cardinal Agostino CASAROLI
Dışişleri Bakanı

İSVEÇ KRALLIĞI
Ingvar CARLSSON
Başbakan

İSVEÇ KONFEDERASYONU
Arnold KOLLER
Konfederasyon Başkanı, Adalet ve Asayiş Federal Departmanı Başkanı

ÇEK VE SLOVAK FEDERAL CUMHURİYETİ
Vaclav HAVEL
Çek ve Slovak Federal Cumhuriyeti Başkanı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
Turgut Özal
Cumhurbaşkanı

SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ
M. GORBATCHEV
Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Başkanı

YUGOSLAVYA SOSYALİST FEDERAL CUMHURİYETİ
Borisav JOVIC
Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti Başkanı